

Nr 1 2020

Åarjelsaemien gærhkoeplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Sameskolan i Tärnaby 75 år

Side 5

Ressurshefte
mot overgrep Side 2

Stark utställning
om rasism

Sid 15

– Gierkieh eahtsam!

Bielie 20

Tioårig rettstvist over – gav opprättelse

I januar gav Högsta domstolen Girjas sameby rett mot svenska staten. Domen understreker at samerna er ett urfolk och klargör at urminneshävd, alltså de historiska omständigheterna, ger samebyn ensamrett att bestämma över småviltsjakt och fiske inom samebyns område.

Rättsprocessen mellan Girjas sameby och staten har pågått i över tio år och det slutgiltiga domslutet fick stor oppmärksamhet när det meddelades. Tvisten som gick ända till Högsta domstolen handlade om det område ovanför odlingsgränsen i Norrbottens län där Girjas sameby bedriver renskötsel.

Sametingets ordförande Per-Olof Nutti var på plats i Stockholm när domslutet meddelades.

– Det är en klar och tydlig dom som bekräftar samernas rett till självbestämmande. Det är en ståndpunkt som Sametinget hävdade från allra första början. Nu har vi fått opprättelse, sade han.

HAT OCH HOT

Men i efterdyningarna av domen har flere medier rapportert om

HÖGSTA DOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR

Pressmeddelande publicerat 2020-01-23 av Högsta domstolen

Girjas sameby – men inte staten – har rett att opplåta småviltsjakt och fiske på samebyns byområde ovanför odlingsgränsen

Girjas sameby har begärt at Högsta domstolen ska slå fast at samebyn har ensamrett att bestämma om andra ska få jaga och fiska på samebyns område ovanför odlingsgränsen. Samebyn har menat at en sådan ensamrett följer av rennäringslagen eller at den i vart fall kan grundas på sedvana eller på urminnes hävd. Staten har motsatt sig detta. Högsta domstolen har nu kommit fram till at samebyn har ensamrett på grund av urminnes hävd.

Högsta domstolen meddelade den 23 januar det slutgiltiga utslaget av en tio år lång tvist mellan Girjas sameby och svenska staten.

FAXIMIL AV PRESSMEDDELANDE

at hat och hot riktats mot Girjas sameby, framför allt i sociala medier men i något fall även direkt. Mange har reagert mot hatet. Länsstyrelsen i Norrbotten gjorde tillsammans med sametinget ett uttalande.

– Domen i Girjas-målet var tydlig og helt i enlighet med en fungerande rettsstat og våra demokratiske prinsipper. Domar kan alltid diskuteres i denna demokratiske anda, men när åsikter ger uttrykk for intolerans,

och värst av allt hot, är det fullstændigt oacceptabelt, uttrykte Björn O. Nilsson, landshövding i Norrbottens län.

FÖRDOMAR OCH OKUNSKAP

Även Svenska kyrkan reagerade mot hatvågen.

– Domen har väckt mange känslor, också i kyrkan. Bland Svenska kyrkans medlemmar finns såväl renskötande samer, icke-renskötande samer samt den icke-samiska lokalbefolkningen. Det gör at de interessekonflikter som oppstår också känns i kyrkans egen kropp. Utifrån en kristen livssyn ska vi dock kunna möta varandra med värdighet og respekt for at gemensamt søka løsninger, skrev ärkebiskop Antje Jackelen og biskop Åsa Nyström, Luleå stift, i ett gemensamt uttalande.

Biskoparna var mycket tydlige med at hat og hot aldrig kan rettfærdigas.

– Än finns det mange fördomar og okunskap om samisk kultur i Sverige. Det tyder på at Sverige inte har gjort opp med sitt koloniala förflutna, menade de.

KAJSA ÅSLIN

Ressurshefte i arbeidet mot overgrep

Samisk kirkeråd har i samarbeid med Kirkelig ressurs-senter mot vold og seksuelle overgrep utarbeidet et ressurshefte kalt *Det har skjedd mitt barn*. Hefte skal være en hjelp for kirkelige ansatte og andre til hvordan man kan møte nærstående til mennesker som er blitt utsatt for vold og seksuelle overgrep.

I de senaste årene har forekomst av vold og seksuelle overgrep i det samiske samfunn fått offentlig oppmerksomhet. Personlige fortellinger og bekreftede tall viser at det som ikke skulle skje, likevel skjer i alle samfunnslag i majoritetssamfunnet og i ulike minoritetsfellesskap.

HEFTETS OPPBYGNING

Hefte inneholder flere historier

der nærstående til overgrepsofre forteller om sine opplevelser. Fortellingene er fiktive, men er likevel realistiske. Til disse fortellingene er det flere som gir sin respons på opplevelsene, følelsene og mulige måter å håndtere dette

på. Hefte inneholder også artikler fra et mer faglig perspektiv.

NÆRSTÅENDE RAMES

Nærstående blir også rammet når det skjer vold og seksuelle overgrep. Hefte å si noe om hva som kan være til hjelp. Det samiske samfunnet er et lite samfunn, bundet sammen av felles tradisjoner og ulike familie- og slektsrelasjoner. For hvert menneske som blir utsatt for seksuelle overgrep og vold, er det mange nærstående. I dette samfunnet der «alle kjenner alle», er det ofte slik at når overgrep har skjedd, så kan en finne nærstående som både er nær utsatt og nær overgriper.

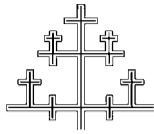
ØKE KOMPETANSE OG TRYGGHET

Ressursmateriellet tar sikte på å løfte frem den nærstående

sine erfaringer på en respektfull måte, og gi resoner fra mennesker som kjenner de læstadianske og samiske miljøene på en eller annen måte. Målet er å bidra til kompetanse slik at kirkelige ansatte og andre blir mer trygg i sin rolle, og å kunne skape tillit basert på at en har en faktisk forståelse av hva den andre forteller. Noen av tekstene er oversatt til enten nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk.

Ressurshefte kan bestilles fra kirkeligressurs-senter.no. Hefte kan også lastes ned som pdf på nettstedet kirken.no/samisk.

KILDE: KIRKEN.NO/SAMISK
BEARBEIDING: EINAR SØRLID
BONDEVIK

Flagget til topps!

Heis flagget til topps, det er grunn til å feire! Nasjonaldagen blir stadig tydelegare og profilert fleire stader. Det er arrangement over fleire dagar, og det famnar breiare. Arven etter Tråante2017 og Staare2018 lever! Det er uråd for oss å gi full dekning av dette, heldigvis, så det har vi heller ikkje gjort forsøk på. Det vi har gjort er å gi eit glimt frå eit par stader vi ikkje har omtalt før her i bladet. Vi har eit ønske om å formidle litt frå heile vårt vidstrakte område. Så om du har litt å fortelje så ta gjerne kontakt eller send oss eit bilde og ein kort tekst.

Noko anna vi kan feire er Högsta domstolens domsfellelse til fordel for Girjas sameby. Domen anerkjenner den samiske folks historie med den konsekvens at samebyen blir gitt råderett over småviltjakt og fiske. Det er grunn til å feira alle rettsavgjerdar som anerkjenner det samiske folk. Men, det er eit stort skår i denne gleda. Reaksjonar i etterkant av domen, spesielt på sosiale media, viser grov sjikane, rasisme og totalt manglande respekt mot både samebyen, samar og domstolen. Så graverande er det at leiande politikarar både lokalt og nasjonalt må gå ut og be folk

besinna seg. Men det når ikkje inn hos alle. Rapportar om skyting av reinsdyr er sjokkerande, og vi får håpa at politiet snarleg greier å få tak i dei som står for ugjerningane og stilla dei til ansvar for dette. Det må vera eit heilt knippe paragrafar å døma folk etter for slikt, tjuvjakt, grovt tjuveri, rasistisk motivert hærverk og truslar. I eit av verdens mest frie, åpne, demokratiske og liberale land skjer altså dette. Kor mykje – eller lite – tåler vi at andre ikkje er som oss?

Det kan likevel ikkje få slå oss ned. Kanskje kan det få ein større del av folket – i Sverige og

”Så graverande er det at leiande politikarar både lokalt og nasjonalt må gå ut og be folk besinna seg.”

i Noreg – til å sjå kva forhold det samiske folket til tider må leva under. Og så heiser vi uansett flagget til topps. Det er grunn til det.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Välkomnande av Svenska kyrkans handbok på sydsamiska

På pingstdagen 2018 tog Svenska kyrkans församlingar en ny kyrkohandbok i bruk. Nu finns handboken översatt i sin helhet till finska och till vissa delar på meänkieli, nord-, lule- och sydsamiska.

Kyrkohandboken innehåller ordningar för Svenska kyrkans gudstjänster, till exempel dop, vigsel, begravning och högmässa. Handboken ger möjlighet att fira gudstjänst på olika sätt och för olika behov, allt efter det lokala och aktuella sammanhanget.

Översättningarna välkomnas runt om i Sverige från och med pingsthelgen 2020.

Den sydsamiska översättningen kommer att tas emot vid ett gudstjänstfirande på pingstdagen 31 maj i Tännäs kyrka och på midsommardagen 20 juni i Ankarede kapell. Biskop

FOTO: MARCUS GUSTAFSSON

Eva Nordung Byström medverkar vid båda dessa tillfällen.

AKAR HOLMGREN

Sannhetskommisjonen trenger deg – fortell din historie!

I sitt arbeid er Sannhets- og forsoningskommisjonen helt avhengig av å få inn enkeltpersoners historier. Disse historiene er med å legge grunnlag for konkrete tiltak som kommisjonen skal foreslå for Stortinget.

Din historie er viktig. Ingen andre har levd ditt og har dine opplevelser. Om dere er flere som har opplevd noe av det samme er det fortsatt viktig å få fram at dere er flere som har opplevd dette. Mer om innlevering av din historie finnes på [misjonen/deldinhistorie.](http://uit.no/kom-</p></div><div data-bbox=)

Om du synes det er utfordrende eller komplisert å formidle historien kan du ta kontakt med kommisjonen på epost: kommisjonen@uit.no eller tlf. 776 46 091. Ansatte i Saemien Áálmege vil også stille opp til hjelp eller samtale om dette.

Ta gjerne kontakt med diakoniarbeider Bertil Jönsson (tlf. 994 88 827) eller prest Einar Sørliid Bondevik (tlf. 474 529 03).

EINAR SØRLID BONDEVIK

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen j'ih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie j'ih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Sameskolan i Dearn/Tärnaby startet sin 75-årsfeiring med å invitere til åpent hus i solskinet på den samiske nasjonaldagen.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK

En av elevene, Freja Östergren Njajta, viser frem noe av arbeidet på skolen til kyrkoherde i Tärna församling Emilie Holmgren.

Forskolens lokale ble brukt som konsertsal da elevene framførte noen sanger

Sameskolan i Tärnaby 75 år

Sameskolan i Tärnaby/Dearna feirer i år 75 års drift. Som en første del av markeringen var det åpent hus på den samiske nasjonaldagen, 6. februar.

Om lag 50 personer var innom Sameskolan og fikk med seg både fremvisning ved dagens elever og historie i form av bilder og plakater. I tillegg ble servert kaffe og kake og praten gikk godt både om dagens situasjon og om gamle dager. Både gamle elever og tärnaboere tok turen til skolen.

GJENSYN MED GAMLE TRAKTER

To av de tidligere elevene som tok turen var Axel Olov Stångberg og Ulf Stefan Vinka.

– Samhørigheten på skolen var god. Vi hadde alltid noen å være sammen med. Og så var det god mat. Et par ganger fikk vi også

smake kveite, fortalte Ulf Stefan som hadde en av sine slektninger som den ansvarlige for maten på skolen.

– Ja, maten ble bra – etter hvert, repliserte Axel Olov som startet på skolen i 1956, noen år tidligere enn Ulf Stefan. Begge bodde på internat på skolen og kunne savne hjemmet. Men det var slik det var og de kjente ikke til noe annet. Det opplevdes likevel som en forskjellsbehandling når elever på den kommunale internat-skolen like ved fikk gratis skoleskyss hjem i helger eller ferier mens barna på den statlige Sameskolen lenge måtte betale selv.

FORNØYDE ELEVER

Tidligere var det inntil 30 elever som kom fra samebyene i Vilhelmina, Sorsele og Tärna. I dag kommer elevene fra Tärna-

området og skolen har i dag 11 elever på 1.-6. trinn. I tillegg kommer 5 barn på førskolen. Selv om dagens elevtall er lite er det likevel en liten økning prosentvis i forhold til det samlede elevtallet i Tärnaby. Det er nå over 10% av barna i Tärna som går på Sameskolan.

– Hva er bra med skolen? spør undertegnede.

– Alt! Her er det ikke så mange elever. Det er lite bråk, som oftest. Og så er det god mat! svarer elevene før de hastig springer til neste post. Og maten får også ros fra foreldre ved skolen. Det blir lagt vekt på samisk tradisjonsmat, og det blir høyt verdsatt.

DEBATT OM FRAMTIDA

I fjor sommer var det stor uro om skolens framtid. Skolen drives i leide lokaler fra *Offentliga*

hus som har overtatt driften av offentlig eiendom og leier videre ut til offentlig virksomhet. Da leieavtalen for skolen gikk ut var det spørsmål om hvor mye av eiendommen og hvor lenge man skulle inngå leieavtale for. Løsningen har så langt blitt en seks-årskontrakt for hovedhuset samt en to-årskontrakt for bygget med sløydsalene. Uteområdet har blitt noe redusert. Anders Östergren Njajta er foreldrekontakt ved skolen og etterlyser bedre samarbeid med Sameskolestyrelsen.

– Det oppleves som at Sameskolestyrelsens kanseli i Jokkmokk sitter for langt unna. De ser ikke hvor viktig og nødvendig skolen i Tärna er. Det er den sydligste sameskolen og den eneste på sydsamisk område. Vi er kritisk til at man legger så ensidig vekt på sparetiltak,

Bedre HMS-arbeid for reindrifta

Gjennom Norsk Landbruksrådgiving har reindrifta nå fått to rådgivere som skal arbeide med HMS i reindrift, Anna Kristine Sokki Bongo og Johan Martin Stenfjell.

Ordningen har kommet i stand gjennom et prosjekt som avtalepartene i reindrifftsavtalen har inngått med Norsk Landbruksrådgiving. Pilotprosjektet har som formål å etablere HMS-tjeneste for reindrifftsnaeringa. Prosjektet er berammet til tre år, og det skal investeres rundt seks millioner kroner i etableringen av tjenesten.

Reindrifftsnaeringa har manglet et helhetlig HMS-tilbud. Nå er de to nye rådgivere som skal ha spesielt fokus på HMS for reindriverne på plass. Anna Kristine Sokki Bongo og Johan Martin Stenfjell er ansatt i hver sin 50 prosent stilling og har kontorsted i henholdsvis Kautokeino og på Skjetlein i Trøndelag. De har begge bakgrunn fra både reindrift og helsebransjen.

MÅTTE SØKE!

– Jeg er utdannet og har jobbet som sykepleier i 20 år. De siste tre årene har jeg jobbet hjemme i reindrifta med kjøttforedling. Men da jeg så stillingsannonsen tenkte jeg: Søren heller, jeg kan ikke la være å søke på den! forteller finnmarkingen Anna Kristine Sokki Bongo.

Trønderen Johan Martin Stenfjell er utdannet fysioterapeut og jobber i tillegg som miljøterapeut i Trondheim kommune.

– Jeg er helsepersonell og driver eget firma med coaching, så rådgiverrollen er jeg kjent med. Jeg er oppvokst med reindrift, og har jobbet med et prosjekt med aktivisering av reindrivere, forteller han.

NLR skal levere HMS-rådgivningstjenester og holde kurs og veiledningsmøter for aktørene i naeringen i alle reinbeitedistrikt. Det skal også tilbys bedriftshelsetjeneste for naeringen ved behov.

Begge er klare for utfordringen, og mener behovet for systematisering i reindrifftsnaeringa er stort.

– Det gjelder å få samlet trådene, for det gjøres allerede mange HMS-tiltak som man kanskje ikke tror er nettopp det. Det ligger mye i tradisjons erfaring, så vi må også se på hva som gjøres og er blitt gjort. Det trengs mer system i reindrifta. Mange skader kunne vært unngått, mener Anna Kristine.

Johan Martin legger til:

– Jeg ser det samme. Folk blir utslitt i ganske ung alder. Jeg ser behovet for systematisering og å utvikle en helsetjeneste som er

"Jeg ser det samme. Folk blir utslitt i ganske ung alder.

tilpasset reindrift. Det blir også viktig å bevisstgjøre og få det ut. Vi må tørre å snakke om helsa vår i ei tøff naering.

MÅ JOBBE FOREBYGGENDE

Fagkoordinator HMS i NLR Halle Arnes tror både landbruksnaeringa og reindrifftsnaeringa har noe å lære av hverandre.

– Jeg tror det er viktig å vi videreutvikler det som allerede er etablert HMS i reindrift, sier Arnes. Han er også klar på at arbeidet med etableringen av tilbudet vil ta tid.

– Vi er nødt til å ha en viss grad tålmodighet for det tar tid å jobbe forebyggende.

Arnes tror HMS-arbeidet i reindrifftsnaeringa og i landbruksnaeringa blir en styrke for begge naeringene.

– Det er mye man kan tilføre fra landbruk til reindrift og omvendt. Landbruket er i større grad systematisert, mens reindriverne har masse erfaring med for eksempel aktiv bruk av ATV og snøskutere som landbruket kan ha god nytte av.

Anna Kristine og Johan Martin blir en del av HMS-tjenesten i NLR med 38 medarbeidere fordelt over hele landet.

KILDE: NLR.NO BEARBEIDING: EINAR SØRLID BONDEVIK

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK

for de som benyttet anledningen til å besøke skolen på åpen dag.

og det uten å arbeide godt nok for å redusere utgifter gjennom langsiktige leieavtaler, sier Östergren Njajta. Han fremhever også at skolen er svært verdifull for barna og det samiske miljøet.

– Vi opplever et enda hardere trykk fra majoritetssamfunnet her enn i nord, forteller han og håper på et utvida samarbeid med Hattfjelldal/Aarborte.

ØNSKER FLERE ELEVER

Rektor Jenny Andersson er nå i sitt andre år som rektor ved Sameskolan.

– Skolen ønsker flere elever, og for å nå det målet ønsker vi å tale godt om skolen og vise til det positive som skjer her. Selv om elever og personal har samisk som andrespråk arbeider vi med at elevene skal være funksjonelt to-språklige. Derfor starter vi for eksempel hver dag med "språk-

duş" med syd- og nordsamisk som er språkene elevene har på skolen i dag, sier Andersson. Hun har selv ikke samisk bakgrunn, men har rektor-erfaring fra andre skoler i Storuman kommune. Rektors oppgave er i første rekke å sørge for en god organisasjon. Blant lærerne er det flere med 15-20 års erfaring fra skolen, så det finnes god kompetanse på samisk språk og kultur.

I førskolen på Sameskolan er det 5 barn, blant dem også noen med utenlandsk og altså ingen samisk bakgrunn.

– Førskolen drives i avtale med kommunen. Selv om det finnes en rent kommunal førskole har disse søkt seg hit på grunn av vårt arbeid med fler-språklighet, forteller Andersson.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Her er fortsettelsen -

Aehtjie tjakkan ohtjegåetesne tjahteminie
daen beajjetje plaaratjine

Ohtjegåatan datne aalkah njaajtjodh
Mænnan desnie tjoerh pæhpierinie
tsahtsodh

Tjæejjie tjuaja
goh traktorinie vuaja

Påahten sÿjse jallh stoerre haavtan
Tjuara njueniem tsiptsedh dan dov gaavhtan

Treapseminie ohtjegåetien ålkoelisnie
Okse leeseldihkie, daelie vadtese aahrtjan
måvhkan sisnie

Johan Martin Stenfjell

58

Bienje mov bienje

Mov tjaebpies bienje
– Båetieh mov tjeehpes, veelkes,
ruhtjehke, kraevies bienje
– Båetieh mov fliehkie, snaevkies,
lårhvoeh bienje

Mov giemhpes bienje
– Båetieh mov onne, stoerre,
noere, båeries bienje
Mov væjkeles bienje
– Båetieh mov båtsoe-bienje,
njaakeme-bienje, gåetie-bienje

Mov aeblehts bienje
– Tsoh diekie! aeblehts bienje
Mov njeahkoes bienje
– Haessh göörjh! neahkoes bienje
Mov skaadtjoeh skoerhtje
– Tjo tjo! mov onne skoerhtje

Anna Sparrok

"Mov mubpie gærja"

"Mov mubpie gærja" er en oppfølging av "Mov voestes gærja" som var den første sørsamiske barneboken hvor sang, regler, eventyr og nyttig begrepsbruk ble samlet mellom to permer.

Boka er ment som et språkverktøy for barn og småbarnsforeldre,

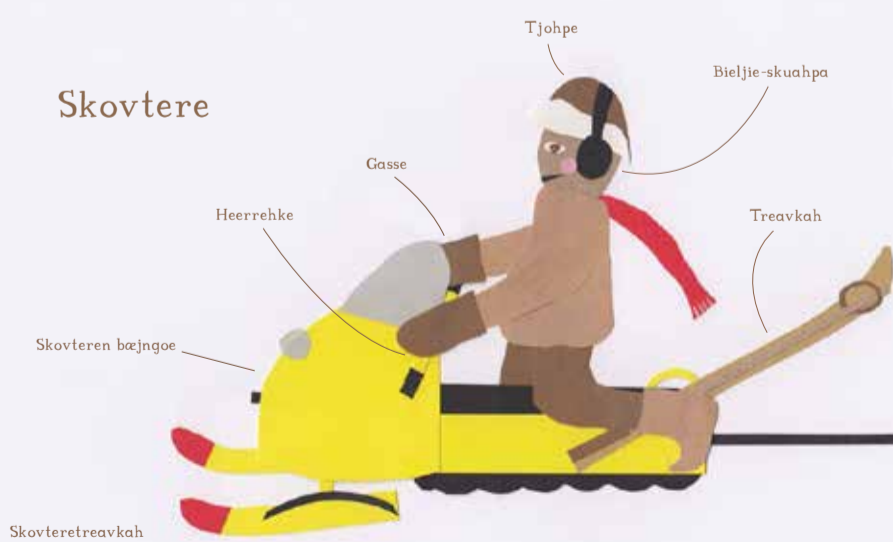
men også for de som ønsker å lære seg litt sørsamisk. Innholdet er fremst på sørsamisk, der også fargerike og morsomme illustrasjoner gjør det lett forståelig for de som ikke kan sørsamisk. I tillegg er det støtteord og enkelte sammendrag på norsk. Ha en trivelig reise gjennom rim og regler, sang og leker, sagn og eventyr.

Boka utgis av språksenteret Giëlem nastedh i Snåsa der redaksjonskomiteen har bestått av Anna Sparrok, Katarina Blind og Anna Liisa Jåma. Boken er illustrert av Katarina Blind og Anna Liisa Jåma har stått for grafisk design. Det er mange som har bidratt til innholdet i boka med gamle tekster, men

også nyprodusert materiale av Anna Sparrok og Johan Martin Stenfjell. Tekstmateriale som aldri tidligere har blitt publisert. Boka er støttet av Nord-Trøndelag fylkeskommune og Fylkesmannen i Trøndelag.

KILDE: PRM GIËLEM NASTEDH

Skovtere

Skovtere

Luste dælvege vuejedh
Luste gosse moehtege
Skovtere mahta spajhteslaakan vuejedh
Skovtere mahta söjmeslaakan vuejedh
Skovtere mahta daabranidh
Skovtere mahta loevenidh
Skovtere mahta tjödtjestidh
Skovtere mahta slaajvanidh
Mov skovtere viskes
Magkeres skovtere dov jis?

Anna Sparrok

Vil få ting til å skje

– Ja, det kan jeg, svarer Fransisca Kappfjell Herbst når jeg spør om hun kan stille opp til et lite intervju. Hun er en ung og energirik sørsame som liker at det skjer ting. Mor, samboer og by-same "i en nokså liten by", som hun kaller stedet der hun bor.

Byen hun bor i er Mo i Rana. Her har hun vokst opp og bodd det meste av sitt liv. Hun har alltid vært samisk selv om hun verken har vokst opp med reindrift eller med samisk språk hjemme.

– Jeg har venner i reindriften og bestefar hadde rein, men samer har jo holdt på med mye annet også. Man har holdt på med jordbruk og fiske, bygd båter, sankt i skog og fjell og holdt på med alle slag av sløyd-arbeid. Men mye av dette har gått inn i det norske, så det er reindriften som har blitt den sterke kulturbæreren, forteller Fransisca.

GRÜNDERVIRKSOMHET SOM FAG

Det er næringsveier og -utvikling som er Fransiscas fagfelt. Hun har bachelor i økonomi fra Campus Helgeland og master fra Umeå universitet med fokus på forretningsutvikling. Til daglig arbeider hun ved kunnskapsparken Helgeland med fokus på gründervirksomhet og næringsutvikling. Hun liker å få ting til å skje, men er avhengig å ha folk med seg.

– Personlighetstester viser at jeg er god på visjoner og idéer, men kanskje ikke så god på gjennomføring. Jeg trenger folk rundt meg til å få satt ideene ut i livet. Og det er jeg heldig og har, både på arbeid og i sameforeninga, sier Fransisca.

GODE MEDARBEIDERE

Sameforeninga heter Raanen Saemieh. Fransisca er en av mange i styret og hun skryter av sine medarbeidere. Nylig ble det

"I barndommen drømte jeg om å skrive samisk fantasy – bøker basert på en samisk verden med sajer og annet."

gjennomført Samisk uke i Rana i forbindelse med den samiske nasjonaldagen. Foreningen hadde sine ønsker, men fikk også ekstra drahjelp.

– Helgeland museum, avdeling Mo i Rana, tok kontakt og sa de ønsket å feire 6. februar. De stilte opp med ansatte, brukte sine lokaler og viste at de virkelig ønsket å gjøre noe. Det gjorde meg lykkelig, forteller Fransisca og kan se tilbake på en svært godt besøkt uke med mange arrangementer.

– Jeg blir glad når folk stiller er gode mot hverandre og stiller opp for hverandre, er på tilbudsida. Det var også en flott opplevelse da den lokale presten i kirka døpte dattera vår og brukte samisk. Det var ikke forventet fra vår side, men det var veldig positivt. Og fin uttale hadde hun også! sier Fransisca som selv har vært tekstleser på sørsamisk i kirka. Hun sier som regel ja når hun blir spurt om noe. Men noe går hun glipp av.

– Det blir ikke tid til å lese

bøker. Jeg liker å lese, og spesielt slikt som Harry Potter, Game of Thrones og Ringenes Herre. I barndommen drømte jeg om å skrive samisk fantasy – bøker basert på en samisk verden med sajer og annet. Men den idéen kan jeg gi bort gratis og håpe at noen vil skrive, sier Fransisca som også håper på samiske filmer, og gjerne Disney-filmer med samisk tale, som Frost 2, men da sørsamisk tale.

TRØBBEL MED SPRÅKOPPLÆRING

Selv vokste hun ikke opp med samisk hjemme. Far var i den generasjonen som ikke fikk samisk opplæring og for Fransisca ble det sporadisk med undervisning i samisk.

– Jeg måtte ta buss til en annen skole for å få tilgang til teknisk utstyr for fjernundervisning. Det gikk mye tid på reising og da gikk man glipp av mye av det andre på skolen. Kommune og skole kunne gjort mer for å legge til rette. Man må sette eleven først og så tilpasse skolen, ikke motsatt, sier Fransisca, og det er tydelig at dette er noe som ligger henne på hjertet. For heller ikke i dag fungerer samisk opplæring. Elever som sliter i fag kan få høre at de bør slutte med samisk.

– Men de får aldri høre at de bør kutte ut noen andre fag. Det er som om det er samisk som er en byrde og ikke viktig. Det er sjokkerende at man fortsatt tenker slik, sier hun opprømt og nevner også vanskelighetene med å få vikarer når samisk-lærere er borte.

Selv om det for hennes del ble av og på med samisk-undervisning var hun gjennom hele grunnskolen med på samlingsukene på sameskolen i Hattfjellidal. Samisk er mer enn språk. Det er også tradisjoner, historie, kultur og håndverk, og det fikk hun noe av på samlingene. Men hun savner samisk historie og kultur i vanlig norsk skole.

ENGASJEMENT BEHØVES

Det er i voksen alder Fransisca har lært seg sørsamisk. Gjennom innsats og studium på fritiden har hun lært seg språket. Fritiden fylles også opp med politisk arbeid. Fransisca er vararepresentant til Sametinget, men er også engasjert lokalt i kommunepolitikken.

– Vi trenger at folk engasjerer seg politisk, også utenom Sametinget. Det lønner seg å engasjere seg i kommune og fylke, sier Fransisca som holder frem at mange avgjørelser der har innvirkning på hvordan det samiske samfunnet kan utvikle seg videre.

– Og så har jeg en veldig god støttespiller i samboer Mads. Han har ingen samisk bakgrunn, men på eget initiativ lærer han seg litt samisk og stiller alltid opp. Jeg er stolt av han, som da han fremførte Daniels joik av Jon Henrik Fjällgren på gudstjenesten vi var med og arrangerte, avslutter Fransisca Kappfjell Herbst.

EINAR SØRLID BONDEVIK

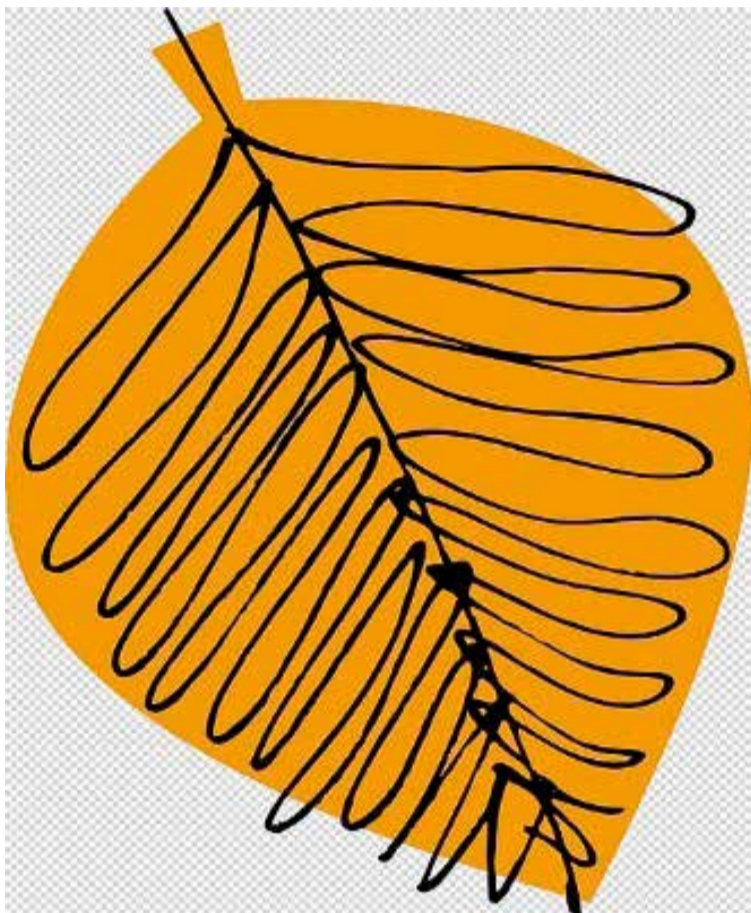

Fransisca arbeider for at datteren Elea skal få bedre muligheter i barnehage og skole til å lære samisk enn hun selv fikk. – Man må sette eleven først og så tilpasse skolen, ikke motsatt, sier Fransisca.

FOTO: PRIVAT

Tävling

Var med och utforma diplommet för Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris

Var med och tävla om att utforma en bild/symbol som ska användas på ett diplom till Samiska rådet i Svenska kyrkans årliga kulturpris.

VAD? Utforma en bild/symbol som sedan ska användas på ett diplom till Samiska rådet i Svenska kyrkans årliga kulturpris*

NÄR? Sista datum att skicka in bidrag är den 15 maj 2020. Vinnarna utses av en jury bestående av ledamöter i Samiska rådet i

Svenska kyrkan samt personal från Kyrkokansliet i Uppsala. Vinnaren presenteras i juni 2020

HUR? Skicka ditt bidrag till Lisbeth Hotti, Svenska Kyrkan, 751 70 Uppsala eller digitalt via e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

DEM? Tävlningen är öppen för alla samiska ungdomar i åldern 10-25 år. Max ett bidrag per person.

PRIS: 5000 kronor

Fakta

* Samiska rådet vill med sitt årliga kulturpris uppmärksamma och belöna särskilda insatser som gjorts för att främja samiska intressen i kyrka och samhälle, tros- och livsfrågor eller främjande och synliggörande av samisk kultur och samisk identitet. 2019 gick kulturpriset till Randi och Thomas Marainen från Övre Sopero.

LISBETH HOTTI
TEMATISK HANDLÄGGARE SAMISKT KYRKOLIV

Vem är jag om du inte längre speglar mig?

- en betraktelse kring att vara människa med förvaltningsansvar.
#TeologenesKlimaAksjon

Människan är skapad av Gud, med sin egen natur och i Guds avbild. Människor står i relationellt förhållande till allt annat i skapelsen, och för att överleva på lång sikt måste vi *soabadit* – komma överens. Som människor har vi mycket makt, men vi är också underkastade en del av de fenomen vi är beroende av för att överleva. Solen ger oss liv men den kan också ta det ifrån oss, vädrets makter visar sin styrka och hotar med att straffa oss nu som vi över lång tid har misskött vår förvaltning av de godor som blev gett oss att vårda och leva av. Vår egen död, den måste vi också underkasta oss, den är i Guds förvaltning, utanför vår råderätt.

På jorden är vi en kort tid. Vi får vår del, mer än så ska vi inte ta. Vi ska också unna andra det som är deras del. Havet sin del, betelandet sin, insjön sin, renen sin och alla andra levande varelser ska få det som är deras del. Samisk berättartradition förutsätter en osynlig sfär och till den tillhörande fenomen som inte alltid är synliga för oss. Inte bara, men också därför, ska vi alltid vara försiktiga med vad vi tar, välsigna innan vi reser, komma ihåg att fråga om lov, städa efter oss så att vi lämnar platsen efter oss såsom den såg ut när vi kom och aldrig någonsin utsätta andra skapelser för lidande. Detta är naturligtvis ideal, men vad är väl ideal om inte något att sträcka sig efter. När vi överträ-

der gränser kan vi bli varnade. Adam hade flera jordbarn än oss och några av dem blev osynliga, även om de ibland kan visa sig. De ser ut som oss, men skönhet är större, kläderna är vackrare och deras djur är fetare och finare, deras jojk ljuder bättre, också i våra öron. De finns över hela Sápmi och de har många namn. Ibland varnar de oss för farliga situationer, ibland ger de råd, ibland stör de oss i sömnen för att ge besked om att vi inte ska sova där, ibland verkar det som att de spelar oss ett spratt. När de talar med oss ska vi alltid lyssna, för det de säger är alltid sant. Tillsammans med oss över generationer, vi berättar om er om och om igen, så vi kan förstå, vad vi ska sträva efter. Om er och om berättelserna i Bibeln berättar vi så vi kommer ihåg, vad det betyder att vara människa.

I en bok som samlat sydsamiska äventyr (Birkeland, Kirsti (1986) *Staloer tror at månen er et bål*, Oslo: J.W. Cappelens forlag) läser vi om en familj som flyttade med sin hjord till sommarbetet. De hade satt upp både gammer och gården. I gårdet skulle renarna vara när de mjölkades. Så på natten var det mannens tur att vakta flocken, han fick då besök av en man med blå kläder. Han förstod det var en sajeve, sajeven bjöd mannen med hem till sig och tillbaka igen. Mannen accepterade. Sajeven tog honom på ryggen och de försvann ned i en källa i närheten. Mannen blev bjuden på mat och denna måste han sätta korsets tecken på för

FOTO: ASLAK MIKAL MIENNA

att kunna äta. Mannen blev uppmånad av Sajva att flytta gärdet då det var placerat rätt över dem, och de därmed fick avföring rätt ned på sig. Om han inte gjorde det skulle detta vålla renflocken stor skada, men om han följde deras råd lovade de honom lycka med renhjorden. Mannen svarade att han skulle göra så. Så fick han en liten summa pengar för besväret, dessa fick också korsets tecken på sig. De for så tillbaka genom källan och mannen undrade över, att han inte blev blöt. Gärdet blev flyttat med hjälp av en gemensam insats av

hela familjen. Hjorden växte allt eftersom tiden gick och mannen glömde aldrig mötet vid källan.

Jesus sa, det ni gör mot dessa mina minsta gör ni också mot mig. Vem ska rättleda mig om Adams osynliga barn inte längre kan påminna oss om vart gränsen går när vi tagit för stor plats, när vi inte plockat upp efter oss, när vi tar det som inte var vårt att ta, bara för att vi kan. I klimataktionen läser vi att kortsiktigt intresse för välstånd och växt inte ger oss någon rätt att frånröva andra arter deras livsgrundlag. När människorna

fortfarande var mycket ute och levde nära sina djur och marker var det lättare att få råd och höra vad våra medförvaltare som funnits längre än oss gav för råd. Till skillnad från vädret valde och väljer de ibland att ge sig tillkänna, utan att vi alltid förstår varför. Nu straffar vädret oss, vädret, vinden och havet frågar inte om vi skulle kunna flytta på vårt gärde. Istället för att skänka marken lite av det vi hade med oss att dricka, ser vi på vår jord som en resurs ta av, inte som en av Gud given gåva som vi tillsammans med alla andra

skapelser ska förvalta. Vem är jag som människa om jag inte längre behöver ta hänsyn till mer än det jag kan se helt fysiskt rakt framför mig? Vem är jag när ja inte ens längre underkastar mig när vädret visar sin makt över oss? Vem är jag när jag inte längre ska lyssna till berättelser som man berättat i hundravis av år, om sajva och om Jesus? Är jag då en omätlig Stallo, på ständig jakt efter materiella rikedomar? En sådan som till och med äter människobarn?

LOVISA MIENNA SJÖBERG

Pressebievnese Saemiedigkeste

Sov lihkesvoetem nænnoste åarjelsaemien gieledajvesne

Saemiedigkie aktem orre tseegkeme bievnijebarkoem åarjelsaemien dajvesne bæjhkohte barkoesijjine Aarborte, jih dejnie sov åktsedem kontovrem rihpeste.

Daelie Saemiedigkien Leah gaektsie kontovresijjeh Varangerbotneste noerhtene Snåasese åarjene. Gijren 2020 Saemiedigkie göökte bievnijebarkoeh bæjhkohte mah edtjeh eadtjohkelaakan bihkedimmine jih bievnimie saemien lidteratuvreste barkedh. Dihthe akte barkoe biejesåvva Árran julevsamien jargese Hábmernisnie, gusnie Saemiedigkien joe lea kontovresijjie, mearan dihte mubpie barkoe biejesåvva saemien kultuvre- jih evtiedimmiejargese Sijti Jarnge Aarbortesne.

– Joekoen sjollehke mijjeh daejnie bievnijebarkojne Aarbortesne mijjen lihkesvoetem nænnoestibie åarjelsaemien

gieledajvesne. Mijjeh geerjene ihke Sijti Jarnge lea Saemiedigkiem buerie bæteme vaajtelamme sov jargese. Mijjeh utnebe hijven Saemiedigkie sæjhta maethedh meatan årrodh aktene lihkebe laavenjostosne saemien aktöörigumie Aarbortesne jih byjreskisnie, direktöore Rune Fjellheim Saemiedigkesne jeahta.

Saemiedigkie direktöore Rune Fjellheim.

LIDTERATUVREM GEERJEHTIDH

Doh orre tseegkeme bievnijebarkoeh edtjeh eadtjohkelaakan bihkedimmine jih bievnimie saemien lidteratuvreste barkedh, gusnie barkoe edtja årrodh daajroem geerjeh tidh saemien lidteratuvren jih

kultvren bijre gærjagætide, maanagierteide, skuvlide jih mubpide fiereguhtene åarjel- jih julevsamien dajvesne, stoerretjåanghkoen nænnoestimmien mietie “Bievneme saemien lidteratuvreste” skiereden 2018.

Saemiedigkie sæjhta daejtie göökte barkojde beagkoeh tidh daan gijren.

– Daate göökte gieltegs barkoeh mejtie jijtjaraarehke jih faepeles almetjh ohtsedibie giej stoerre iedtje saemien lidteratuvrese jih buelije sjaavnjoe dan bijre bievnedh. Mijjeh aavoedibie båastede bætedh Aarportese juktie mijjen orre kontovresijjiem byjjeslaakan rihpestidh seamma tijjen goh mijjen orre meatanbarkijem dåastobe, saemiedigkiedirektöore jeahta. Nuepie aaj gååvnese jeatjah barkoeh Saemiedigkien reeremisnie maethieh Aarportese biejesovvedh jis kontovresijjie gååvnese jargese.

Sammendrag

**Sametinget lyser ut formid-
lerstilling i sørsamisk område
med arbeidssted Hattfjelldal.**

I løpet av våren 2020 lyses det

ut to formidlerstillinger som skal jobbe aktivt med veiledning og formidling av samisk litteratur. Den ene stillingen plasseres på Árran lulesamiske senter i Hamarøy, mens den andre stil-

lingen plasseres på det samiske kultur- og utviklingssenteret Sijti Jarnge i Hattfjelldal.

– Det er svært gledelig at vi med formidlerstillingen i Hattfjelldal styrker vår tilstedeværelse

ytterligere i det sørsamiske språk-området. Vi er glade for at Sijti Jarnge har ønsket Sametinget velkommen til deres senter, sier direktør Rune Fjellheim i Sametinget. **PRM SAMETINGET**

Åpent kommisjonsmøte i Trondheim

Lørdag 25. januar var det åpent møte som Sannhets- og forsoningskommisjon inviterte til på Trondheim folkebibliotek. Mange var det som hadde møtt opp til dette åpne møte. Det var invitert flere innledere som fikk fortelle sin historie. Det var kommisjonens administrative leder Liss-Ellen Ramstad som ledet oss gjennom kvelden.

Først ut var Gerd Lorås som leste et dikt hun hadde skrevet til kommisjonen. Diktet var det første som ble levert til kommisjonen. Trondheims varaordfører Mona Berger sa at skaden som var påført den samiske befolkningen var uopprettelig. Håkon Hermanstrand gikk gjennom bakgrunn for kommisjonen og vad som er mandatet. Punkt en er å foreta en historisk kartlegging. Kommisjonen skal avgi rapport i 2022.

Kristin Sara var en av innlederne på møtet. Hun tok opp samiske døves situasjon.

FOTO BERTIL JÖNSSON

FLERE INNLEDERE

Kristin Sara tok opp de døves situasjon. Vilde Christoffersen Walsø fra Norske Kvener Midt-Norge fortalte om deres situasjon med en nydannet lokal forening. Siste inviterte innleder var Mattis Olsen fra Samisk studentforening, han tok

opp blant annet NTNU og sa at de lever i skyggen av Yngvar Nilsens fremrykningsteori. Kommisjonsmedlem Per Oskar Kjølås presiserte at det er viktig at det kommer inn mange historier. Før publikum kom til orde, presenterte SANKS ved Marit Mildrid Utsi hvilken

rolle de har i forhold til kommisjonen. Blant annet sa hun at de hadde fire terapeuter i Finnmark hvorav tre snakket flytende nord-samisk, den fjerde forstod språket.

Det ble spandert kaffe og twist og alle fikk ta med seg koppen hjem.

En liten kommentar fra DD sin journalist er at det var vanskelig å se at vi befant oss i sørsamisk område. Kommisjonen leverte etter oppskrift fra Yngvar Nielsen sin fremrykningsteori. Alle samer er kommet flyttende fra nord til vårt område. Ingen sørsamer var blant de inviterte foredragsholderne, kun Håkon Hermanstrand hadde noe på sørsamisk.

Kommisjonen har videre avholdt møter på Røros 11. mars og i Hattfjelldal 19. mars, men på grunn av trykkes tid har DD ikke referat fra disse møtene.

BERTIL JÖNSSON

Kunst er også "Hjertespråk"

Vel 20 personer var tilstede på fagdagen om Samisk kirkekunst som Nidaros bispedømme inviterte til i november. Dagen fant sted i Erkebispegården og ble arrangert i samarbeid med Saemien Åålmege.

Biskop i Nidaros Herborg Finnset innledet med å si at hun var både stolt og glad for denne dage.

– Kunsten har en verdi i seg selv. Kirken ønsker derfor at all kunst, alle kunstformer og alle kulturelle uttrykk skal tas i bruk og utfolde seg i kirkerommet med dets liturgiske inventar og utstyr, sa biskop Herborg.

KUNST ER OGSÅ HJERTESPRÅK

Meerke Krihke Leine Bientie, trosopplærer i Saemien Åålmege, holdt frem at kunsten er også språk og samisk kunst kan være "hjertespråk" på samme

måte som ord og tale. Det betyr mye å få se uttrykk fra sin egen tradisjon i kirkelige sammenhenger.

UTFORDRENDE Å VÆRE KUNSTNER

Arne Nerås Jåma fortalte om sin vei da han ble spurt om å lage nattverdsutstyr til Saemien Åålmege. Det ble en sterk historie om tanker, funderinger og helseutfordringer. Nerås Jåma fortalte at det kan være en lang veg å gå før man lager kirkekunst. Mange kunstnere har lange bestillingslister. Det er ikke sikkert alle er interesserte i å lage kunst til kirka. Og det å bli vurdert av en komité – og biskop – kan være et hinder. Om selve prosessen fortalte han om hvordan man må diskutere med treet og materialet før man går i gang med å lage, gjerne før treet er felt. Og i hornarbeid gjelder det blant

FOTO: NIDAROS BISPEDØMME

annet at og reinen har hatt et godt liv, ja då blir det gode horn og godt materiale. I det hele er kontakten og samhandling med det materialet viktig når man skal lage noe.

FLERE EKSEMPLER

Det er et vakkert nattverdsett Nerås Jåma har laget, og man fikk se eksempler på andre gjen-

stander og tekstiler Saemien Åålmege har fått produsert til bruk i sitt arbeid. Det ble også en tur til Nidaros domkirke og det samiske alteret. Man fikk en liten redegjørelse om alteret før man hadde middagsbønn der.

EINAR SØRLID
BONDEVIK

Vel 20 personer var tilstede for å lære og snakke om samisk kirkekunst og hvordan den kan bli mer synlig.

FOTO: MONICA KAPPFJELL

FOTO: ØYVIND FONN

Venstre bilde: Laila Totsås fortalte ungdommer i Nordli om sin utvikling fram til hun offentlig kunne si at hun var same.

Det var stor interesse og gode tilbakemeldinger fra de som hørte på foredragene på biblioteket i Namsos 6. februar.

Glimt fra nasjonaldagen

Feiringen av den samiske nasjonaldagen brer om seg, både i omfang og antall steder. Her er glimt fra to steder vi ikke tidligere har omtalt feiring fra i DD, Nordli og Namsos.

I Namsos var det på selve 6. februar foredrag på biblioteket. Nils Roger Duna fortalte om sin bok Samer og reindrift ved Namsenfjorden,

og reineiere Lena og Terje Hauge holdt foredrag om de åtte årstider og reindriften. Søndag 9. februar ble dagen markert i Namsos kirke med deltagelse av prest i sørsamisk område Einar Sørli Bondevik som liturg og predikant, Monica Kappfjell som tekstleser og Thomas Åhrén som sangsolist og instruktør for forsangergruppa i Namsos kirke. I anledning Bibel-

dagen 9. februar ble det også fortalt litt om samisk og sørsamisk oversetterarbeid av Bibelen.

NORDLI

I Nordli hadde Laila Totsås en forestilling hun har kalt "Min samiske identitet". Den handler om det å finne sin samiske identitet i voksen alder og var myntet på ungdomsskoletrinnet.

Hun hadde også en forestilling for de yngre som hun kalte "Et samisk landskap". Der var fokus mer på å billedliggjøre et landskap gjennom joik og tegning. Barna fikk være mer aktive og delta med dyrejoiker og tegning. De ble også blir kjent med lokale fjell/sjøer/steder med samiske navn.

EINAR SØRLID BONDEVIK

FOTO: KAJSA ÅSLIN

– Språket är så otroligt viktigt, det är en del av ens identitet. Sitt namn och sitt språk hjälper en att känna sig själv. Jag tror att det sitter djupt inne i en, säger Johannes Marainen.

”Om jag hade fått förfrågan om att göra den här föreläsningen, innan den 25 september 1975 så hade jag svarat nej. Det var då när jag skulle hålla min första föreläsning om samer som jag insåg att jag inget visste om ämnet.

Svenska är mitt fjärde språk

Johannes Marainen växte upp i två kulturer, växlade mellan fyra språk och kände sig inte riktigt hemma med något.

– Självklart är det berikande med flera kulturer, man kan plocka det bästa ut båda. Men problemet för mig var att jag hade förlorat den samiska kulturen, säger Johannes Marainen som föreläste under den samiska veckan i Örnsköldsvik i februari.

Johannes Marainen har varit lärare i historia och svenska, han har forskat om samisk historia vid Göteborgs universitet och skrivit flera böcker i ämnet. Nu är han 80 år fyllda och sedan länge pensionär, men en ofta anlitad föreläsare. Föreläsningen i Örnsköldsvik, om att leva i två kulturer, inledde han med att berätta om en vändpunkt i sitt liv.

– Om jag hade fått förfrågan om att göra den här föreläsningen, innan den 25 september 1975 så hade jag svarat nej. Det var då när jag skulle hålla min första föreläsning om samer som jag insåg att jag inget visste om ämnet.

– Jag som var historielärare kunde inget om samisk historia.

TALADE FYRA SPRÅK

– Men det var något ännu värre som jag också upptäckte då: jag

När Saepmies flagga antogs av Nordiska samerådet, vid 1986 års möte i Åre, var det Johannes Marainen som höll i klubban. Ett ögonblick han minns med stor glädje.

FOTO: KAJSA ÅSLIN

hade berövats mitt språk.

Johannes Marainen är sedan länge bosatt i Göteborg men har rötterna i Saarivuoma i Kiruna kommun. Som barn talade han samiska hemma, meänkieli ute på byn där familjen bodde vintertid och norska på sommaren då familjen flyttade västerut med renarna. Svenska lärde han sig först när han började skolan.

– Svenskan är mitt fjärde språk, säger han.

Det han fick syn på den där dagen för 45 år sedan var klyftan mellan sig själv och sin far. Pappan var med på föreläsningen då men han kunde inte förstå sonens föreläsning som var på svenska. Och när Johannes sedan skulle ta om den på samiska för pappan upptäckte han att han inte hade samiska nog för att göra det. Johannes behärskade bara vardagssamiska.

– Där och då förändrades hela mitt liv, säger Johannes.

– Innan den dagen hade jag förträngt allt. Nu plockade jag fram mina minnen, såg till att lära mig mer, hittade var jag hör hemma. Självklart är det berikande med flera kulturer, man kan plocka det bästa ut båda. Men problemet för mig var att jag hade förlorat den samiska kulturen, berättar Johannes.

UNDERVISAR BARNBARNEN

Det svåraste att återupprätta var språket.

– Jag hade inte lärt mina barn samiska. Nu började jag undervisa dem. Och jag fick senare lova min dotter att lära mina barnbarn bättre samiska än jag lärt henne.

– Språket är så otroligt viktigt, det är en del av ens identitet. Sitt namn och sitt språk hjälper

en att känna sig själv. Jag tror att det sitter djupt inne i en, säger Johannes.

KALLAR SIG INTE SVENSK

Svensk har han svårt för att kalla sig och svenskan är inte hans första språk. Nu minns han att björkris var det första svenska ord han fick lära sig i skolan, nu minns han hur riset användes och nu inser han vidden av förbudet mot att prata samiska under skoltid.

– Vi i min generation har svårt för att kalla oss svenskar, det beror på vad vi tvingades till, inte på att vi lägger värderingar i det. Jag skulle vilja vara som mina barn, de kan säga "vi är samer och vi är svenskar", säger Johannes.

STIPENDIUM FÖR BÖCKERNA

Johannes Marainen har skrivit flera böcker om samisk historia, bland annat om tvångsförflyttningarna. Han har också skrivit böcker med släktforskning och kartlagt Gällivare, Karesuando och Jukkasjärvi samesläkter. Under Jokkmokks marknad i år tilldelades han Ajtte musei vänners stipendium för 2020. I motiveringen står att han i flera böcker på "ett pedagogiskt sätt gett oss en överblick över det samiska rotsystemet för en stor del av Sápmi".

KAJSA ÅSLIN

Stark utställning om rasism

– Bra att berätta om, men överväldigande på ett jobbigt sätt. Texten från gästboken säger mycket om utställningen *Vad ska bort?* Utställningen består av mängder av autentiska citat hämtade från olika sammanhang. Tillsammans bildar citaten ett mycket obehagligt mönster.

Utställningen som visades på Örnsköldsviks församlingshem under februari och en bit in i mars har som mål att synliggöra dolda maktstrukturer i det moderna samhället. Perspektivet är samiskt men tanken med den är generell, att den också skulle kunna handla om andra marginaliserade grupper.

VERKLIGA CITAT

Citaten är alla hämtade från verkligheten. Kränkande glåpord blandas med ren rasism. Det är sannerligen ingen vacker verklighetsbild som växer fram längs väggarna i församlingshemmet.

– Jag hade sett utställningen tidigare men ändå gjorde det ont nu när jag såg den igen. Samtidigt är det jätteviktigt att det här lyfts upp och visas, säger Carina Pulpur, aktiv i Örnsköldsviks sameförening.

Utställningen har besökts av flera gymnasieklasser och ingår i ett helt program. Lärarna har först fått del av en handledning för att redan innan besöket kunna ta upp grundläggande fakta om samer. Och i sam-

FOTON: CHARLOTTE NORDIN

Flera gymnasieklasser har besökt utställningen. Här är (från vänster) Ella Bergvin med gymnasieeleverna Liv Ångerud och Lina Nyström, skol- och studentprästen Karin Sivertsson, Carina Pulpur och eleven Loise Zakrisson som tillsammans samtalar om utställningen.

Utställningen består av autentiska och mycket obehagliga citat från verkligheten, hämtade från olika sammanhang och presenterade vart och ett för sig.

när jag pratar om det här. Och det blir mer verkligt då, fortsätter hon.

ÄVEN FÖR ALLMÄNHETEN

Utställningen har skapats av Jerker Bexelius, verksamhetschef på kulturcentrumet Gaaltije. Förutom citaten från bland annat sociala medier, en bildekall och direkta möten innehåller den även klipp från officiella dokument. Namnet på utställningen har en fortsättning: *Vad ska bort – främlingsfientlighet, rasism eller kolonialism?* Det uttalade syftet är att öka kunskapen om vad dessa begrepp innebär och deras inbördes förhållande.

Förutom besöken av skolklasser, främst från gymnasiet, har även allmänheten varit inbjudna till öppna workshops vissa dagar.

KAJSA ÅSLIN

band med utställningsbesöket hålls en workshop med värderingsövningar och samtal kring de begrepp som utställningen berör.

– Utställningen är en igångsättare. Men ett tillfälle gör inga underverk det gäller att fortsätta prata, säger Charlotte Nordin, församlingspedagog i Örnsköldsviks församling, som leder workshoppen.

BLIR LEDSEN

Även Carina Pulpur har medverkat vid flera workshops.

– Det har varit jättegivande. Eleverna är verkligen intresserade och ställer många frågor. En del är lite skrärade, de visste inte att tonen mot samer kunde vara så grov, berättar Carina Pulpur.

– Jag tycker det är jätte bra att vi kunnat vara med från sameföreningen. Det märks att jag blir ledsen

Satsing på samisk ga bibliotekspris

Trøndelag fylkesbibliotek ble kåret Årets bibliotek 2019 av Norsk bibliotekforening. Årets bibliotek er den gjeveste prisen et norsk bibliotek kan få, og Trøndelag fylkesbibliotek får prisen spesielt for arbeidet som har blitt lagt ned for samisk språk generelt og sørsamisk språk spesielt.

– Denne prisen anerkjenner det samiske språket og vårt arbeid med det gjennom satsinga på samiske barnebøker. Vi er stolt

og ydmyk over prisen og det er ingen tvil om at dette gir både påfyll og energi til det videre arbeidet, sier May Britt Lagesen, leder i hovedutvalg kultur i Trøndelag fylkesting.

OM PRISVINNER

I sin begrunnelse for tildelingen sier Bibliotekforeningens jury: Fylkesbiblioteket får prisen spesielt for arbeidet som har blitt lagt ned for samisk språk generelt og sørsamisk språk spesielt. Dette er av stor og livsviktig

betydning for de små samiske språkene i Sápmi. De har ved fylkesbiblioteket i Trøndelag utvidet oppdraget sitt til å drive med språkredningsarbeid til stor inspirasjon for både språkinteresserte, bibliotek, samiske språkmiljø, samiske lesere og kommende samiske lesere. I dette arbeidet samarbeider fylkesbiblioteket tett med språkbrukere, tolker, forlag og samiske miljø på en helt unik måte. Materialet blir tidvis presentert på en interaktiv måte

slik at en skaper interesse blant den sørsamiske befolkninga og andre interesserte. Særlig har det vært viktig å nå de minste som skal være de framtidige brukerne av dette utsatte språket. Dette arbeidet passer særlig godt inn i FN sitt år for urfolkspråk. Dette er et arbeid i verdensklasse.

KILDE: TRONDELAFYLKE.NO
BEARBEIDING:
EINAR SØRLID BONDEVIK

Denne tægerskålen (laget av bjørkerøtter) er fra mine oldeforeldre, om ikke eldre. Den finnes i dag hos min seasa Åse Elisabeth Wallmann Hansson (Falun).

FOTO: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Sørsamiske fortellinger som troverdige kilder

I studieåret 2018/2019 var jeg så heldig å få være student ved Sami allaskuvla i studiet "Tro og livssyn i Sapmi". Studieåret ble som en spennende reise for meg. De viktigste årsakene til at dette ble så givende, var mine medstudenter, forelesere og spesielt min lærer Lovisa Mienna Sjöberg. Hun fulgte oss studenter på en nydelig måte gjennom hele studieåret. Jeg kjenner meg ydmyk og taknemlig for alt jeg fikk ta del i.

Mitt hjerte banker for sørsamisk språk, derfor har jeg valgt å gi en smakebit fra en av mine oppgaver ut ifra en kort hverdagsfortelling, "Seasan bijre". Den finnes i boken *Mojhtesh*, utgitt i 2016 av Lajla Mattson Magga. Sørsamisk språk er viktig når vi skal fordype oss i den sørsamiske historien, også når det gjelder religion og åndelighet. Da ble spørsmålet

for meg: kan vi bruke samisk-språklige fortellinger fra hverdagslivet som ressurs for å finne tilbake til hvordan de tenkte om disse temaene "før i tiden"?

SPRÅK SOM MULIG VINKLING

Et språk kan vise noe om hvordan det er oppstått, i hvilken kultur eller i hvilke omgivelser. Det kan også si noe om menneskene som har formet språket gjennom tidene. Språk er kilde til kunnskap. Gjennom å analysere hvilke type ord og begrep som brukes, kan vi få noen ledetråder til hva som kan ligge i kontekst og betydning. Også måten ting er uttalt på eller i hvilken rekkefølge opplysningene kommer i, kan være kilde til kunnskap. Hvilke detaljer beskrives og hva utelukkes? Noen ganger kan vi eksempelvis få fornemmelsen av en teksts underbudskap uten at det er direkte uttalt. Andre ganger kan

den som leser en historie, ha forutinntatte meninger som gjør at vi får uventede forklaringer. Den sørsamiske fortellertradisjonen er en stor kunnskapskilde som bidrar til å underlette arbeidet i en slik prosess. Noen eksempler på slike kjennetegn fra fortellingen *Sesan bijre*, er at det er lite forklaringer, levendegjøring ved bruk av historisk presens, hyppig partikkelbruk og bruk av total. Jeg vil her trekke frem noen mulige tolkninger knyttet til ord og begrep i denne fortellingen:

OM SEASA

Begrepet *seasa* kan være vanskelig å oversette, det betyr mer enn bare det norske ordet "tante". Hovedsakelig opptrer dette begrepet som en slektsbenevnelse. Slekts-mønstrene i samiske samfunn er komplekse og kan ikke uten videre forstås ut fra majoritetssamfunnets

oppfatning. «Seasa» kan også være en respektfull benevnelse som peker på relasjonen mellom menneskene. Begrepet *seasa* i denne fortellingen forteller oss noe om relasjonene mellom aktørene.

KVINNENAVNET SAARA

Kvinnen i fortellingen heter Saara. Det har vært vanlig at samer «omskriver» navnet sitt i møtet med majoritetsbefolkningen. Slik vil det sørsamiske navnet Saara og det norske navnet Sara (egentlig et hebraisk navn) bli brukt om hverandre, alt ettersom hvem som befinner seg i samhandling med henne. Slik er det også når det gjelder tro og livssyn: noe faller bort og noe bevares – alt ut ifra konteksten. Navnene Saara/Sara opptrer i to interessante kontekster. I Det gamle testamentet i bibelen finner vi kvinnen Sara. I gammel samisk tro finner vi gudinnen

Saaraahka. Både Sara og Saara kan altså knyttes til en religiøs sfære – her i to ulike religioner.

SAMHANDLING OG ETNISITET

Det kan være utfordrende å over-sette begrepet *råvnetje*. Ordet er knyttet til etnisitet. Dette bekr-efftes ved begrepet *Aellieh* står i den formen det gjør, som viser til at *seasa* Saara snakker til bare én av de to guttene. Det er mulig at den ene av guttene er av svensk etnisitet og da ikke forstår sørsamisk. Den andre muligheten ligger i at han har samisk etnisitet, men ikke behersker sørsamisk. En tredje mulighet er at gutten har blitt assimilert inn i storsamfunnet og dermed ikke ansett som same. Etnisitet er et sensitivt tema den dag i dag for mange med samisk bakgrunn sett i lys av assimileringspolitikken den samiske befolkningen var utsatt for. Assimileringspolitikken var ført av både stat og kirke og gjorde derfor store inn-grep i menneskers åndelige liv. Dette er også et viktig aspekt vi bør ta med oss inn i forståelsen av ulike fortellinger.

HANDLINGENS STED

I teksten får vi ikke noe informasjon om handlingen tar sted i en lavvo, gamle eller hus, bare at det er et hjem. Det kan ofte være en fordel av å se på hvilke omgi-velser handlingen skjer. Det kan gi oss relevant informasjon som gjør at vi kanskje kan både bidra til å svekke eller styrke våre teo-rier om hva som ligger til grunn for handlingene for å bedre forstå den. Det kan være at mange av de religiøse praksiser som har vært knyttet til den tradisjonelle bosteder som lavvo og gamle

som er blitt overført til firkan-tede hus som bosted.

HVA ER VAATOE?

Vi kan tenke oss at *seasa* Saara ønsket å gi guttene noe de satte pris på, slik at de kom tilbake for å hjelpe henne ved en senere anledning også. *Vaatoe* må ha vært noe etterlengt. Ordets opprinnelse gjør at jeg vurderer muligheten for at det var kanskje var tørket reinsdyrhjerte. Eller kanskje var det penger? Eller noe helt annet som vi i dag ikke klarer å fortolke hva var? Dette blir bare gjetning. Likevel er jeg fristet til å påpeke at dersom det var reinsdyrhjerte eller penger, hadde det også kunnet vært interessant å gå nærmere inn på i en religiøs fortolkning. Slik kan vi bare fortsette å undre oss, svaret ligger ikke i teksten. Det som er åpenbart, er at det er viktig for guttene å få *vaatoe*. Jeg blir veldig nysgjerrig på dette, ettersom guttene plystrer for å oppnå *vaatoe*, i stedet for å gi *seasa* Saara et hint om at hun har glemt noe vesentlig.

NJORKE – FJELLAND/SVARTAND

Verbet *njorkesjidh*, henger sammen med navnet på *njorke*. *Njorke* er fjelland, også kalt svartand eller *Odemia Nigra* på latin. Kanskje ligner plystring på hvordan denne anda låter når den kviner? Vi kjenner i dag til at visse dyr og fuglers væremåte ble forbundet med både lykke og ulykke. Kanskje var det et tegn om ulykke når denne anda kvein? Hvis så er tilfelle, kan vi tenke oss at det betød ulykke å herme den ved plystring. Sjöberg Mienna skriver om å rope til og dra til seg det onde. Det er nær-

" Likevel er jeg fristet til å påpeke at der-som det var reinsdyrhjerte eller penger, hadde det også kunnet vært interessant å gå nærmere inn på i en religiøs for-tolkning. Slik kan vi bare fortsette å undre oss, svaret ligger ikke i teksten."

liggende å tenke at det å plystre kan være i den samme tanke-gangen, ettersom selve plystringen vekke en sterk og umiddelbar reaksjon fra *seasa* Saara.

FORBUD OG ADVARSEL

Ved å se på ordet *aellieh*, ser vi at det henger tett sammen med ord som forbud, avvisning og advarsel. Dette sier oss at fortellingens kjerne er et mulig tabu. Det er åpenbart guttenes handling med plystring som utløser *seasa* Saaras utrop *Aellieh!* Hun kommer så med en påfølgende forklaring: at hun ikke liker at de plystrer. Hun forklarer ikke mer om hvorfor hun ikke liker det. Dette gjør at jeg sitter igjen med en følelse om at dette kan være knyttet til *seasa* Saaras verdigrunnlag og handlingsmønster og dermed også kanskje tro og livssyn. Det som er interessant er at guttene tydeligvis vet om dette.

IDEALET I FORTELLINGEN

Vi kan tenke oss at det ligger en essens i fortellingen *Seasan bijre*: nemlig at guttene bryter et tabu med sin handling. De trår over en grense, antagelig vel vitende om dette, fordi de ønsker å oppnå *vaatoe*. Dette utløser så at *seasa* Saara utbryter: *Aellieh!* Som gjør at de avbryter plystringen. Kan-

skje synes hun at guttene hand-let tankeløst? Det er altså et sett normer som aktørene kjenner til og handler etter. Dersom man ikke kjenner til disse normene, kan essensen i *Seasan bijre* virke fremmed og uforståelig eller til og med ulogisk og ufornuftig sett utenifra.

TROVERDIGE KILDER

Jeg håper at denne lesningen kan være et lite bidrag til å inspirere også andre til å fordype seg de mange skatter som finnes i våre sørsamiskspråklige fortellinger. Jeg mener at en «liten» fortel-ling som *Seasan bijre* alene, kan være "stor" nok til å reise mange spørsmål som er relevante når vi skal fordype oss i samiske religi- onshistorie. Sørsamiske tekster som omhandler hverdagslige gjøremål og hendelser er troverdige kilder.

Kilder:

Bergsland, Knut (1994) "Sydamisk gramatikk"

Magga, Lajla Mattson (2016)

"Mojhtesh".

Sjöberg, Lovisa Mienna (2018):

"Att leva i ständig välsignelse. En studie av sivdnidit som religiös

praxis".

MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Om *seasa*¹

Jeg hadde en *seasa* som het Saara². Jeg husker henne fra da hun var gammel og bodde i Inviken. Det var meg og en liten *råvnetje*³, vi var omtrent like gamle. Vi brukte å bære inn⁴ vann og ved til henne. Og da fikk vi *vaatoe*⁵.

Men så en dag, glemte hun *sån*⁶ å gi oss *vaatoe*. Og da vi gikk ut, *njorkesjen*⁷ vi, og hun kom etter oss:

– *Aellieh*⁸! Kom inn, jeg liker ikke at dere *njorkesjidien*.

Da snudde vi, og så fikk vi *vaatoe*.

Fortalt av Klement Klemensson i boka *Mojhtesh*.

Oversatt av Meerke Krihke Leine Bientie

¹ *seasa* 1.faster/fars søster eller fra fars slekt. 2. brukt om eldre kvinner for å vise tilknytning, høflighet og respekt.

² *Saara* Jeg har valgt la egennavnet stå i sin opprinnelige form og ikke lage en norsk oversettelse/variant.

³ *råvnetje* 1. en annen gutt (tilfeldig) 2. råvne en fin og respektfull benevnelse for bonde. Endelsen –tje, viser at noe er lite jfr §89 (Bersland, 1994: 89-90)

⁴ Inn i gamle, lavvo eller hus

⁵ *vaatoe* 1. smakebit, traktement. 2. Belønning 3. Stikkhullet i reinens nakke og hjerte (også på skinn). Kommer av verbet *vaetedh*- å få noe

⁶ *sån* kan muligens oversettes med "antageligvis" eller "kanskje". Uttrykker usikkerhet, ydmykhet og formodning i setningen der verbet står i 3.p singularis, jfr §121 (Bergsland, 1994: 120-121)

⁷ *njorkesjidh* Infinitivform. Mulig tolkning: 1.Plystre (vedvarende) 2. Kvine om fjelland (også kalt svartand) 3. lokke

⁸ *Aellieh* 1.Imperativform av nektelsen "ikke" som uttrykker 1.forbud 2. avvisning 3. advarsel. Her 2.person entall, jfr §23 (Bergsland, 1994: 44-45)

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Ingrid Inga, mobil: 070-554 29 99
e-post: ingrid.inga@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan
751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91
e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand
tel: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35
e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,
postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 23 08 12 00,
e-post: ra866@kirken.no
Leder: Sara Ellen Anne Eira
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Oddvin Bientie

Saemien áálmegeraerie SÁR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no
epost: samiskmenighet@kirken.no
Leder: Paul Bendikk Jáma, epost: p_jaama@hotmail.com
medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell,
Laila Anita Otervik og prest Einar Bondevik.
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien áálmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, mobil 993 49 477,
Heggvollveien 6, 7882 Nordli
e-post: mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,
Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902
e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,
e-post: bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie.
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Texter och bilder till
nummer 2 2020 av Daerpies Dierie
skickas senast 13 maj 2020 till
dd@samiskmenighet.no

Samisk leirskole i Hattfjelldal

Åarjelsaemien viertiesáafoe/
Sørsamisk kunnskapspark
arbeider med oppstart av
leirskole fra høsten 2020.
Leirskolen vil ta utgangspunkt
i dagens drift og erfaringer
man har med samlinger for
samisk-elever.

fra forvaltningskommuner og
lokalt.

Det ser ut til at kapasiteten vår
blir sprengt, så andre må gjerne
utvikle dette videre. Behovet for
et slikt tilbud er tydelig til stede,
sier leder ved kunnskapsparken,
Lars Gunnar Marken.

– Det er mange interesserte
som har tatt kontakt, både

EINAR SØRLID BONDEVIK

Mer informasjon finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Flerspråkig kyrka)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)
www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år
och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd,
Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Bondevik, adress ovan.

Ansvarig utgivare, Sverige:

Anna Lundgren, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala,
Epost: anna.lundgren@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti,
Kajsa Åslin, Akar Holmgren och Bertil Jönsson.

Prenumeration under 2020: 190 SEK.
Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration
Kontakt redaktör: dd@samiskmenighet.no
Grafisk form & repro: Berling Media AB.
Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2020

 NÖÖRJEN GÆRHKOE **Sveerjen gærhkoe**

FOTO: LARS JOHNSEN

Elsk meg mest...

I et svensk ordtak heter det: "Elsk meg mest når jeg fortjener det minst, for da trenger jeg det mest!".

Dette ordtaket handler ikke bare om forholdet oss mennesker i mellom, tenker jeg – men også om vårt forhold til Gud. Ja, jeg tror faktisk fullt og fast på at Gud er i stand til å elske oss mest når vi fortjener det aller minst på grunn av vår synd, skyld og likegyldighet.

For å illustrere dette skal vi ta for oss fortellingen om disippelen Simon, som senere fikk navnet Peter.

Simon var en fisker da han ble kalt til disippel av Jesus. Han var leder i disippelflokken, og han ble på et tidspunkt utpekt til å være klippen i Guds menighet på jord.

Det var også Simon Peter som bekjente at Jesus var «Messias, den levende Guds Sønn», da Jesus spurte disiplene om hvem han var.

Simon Peter var dessuten den som som sammen med Johannes og Jakob tilhørte den indre kretsen av Jesu disipler.

Men etter at Jesus hadde innstiftet nattverden på skjærtorsdag, forutsier Jesus at til og med Peter skal svikte ham i løpet av det nærmeste døgnet. Det heter i evangeliet etter Markus, kapittel 14, versene 26-31:

"Da de hadde sunget lovsangen, gikk de ut mot Oljeberget. Jesus sa til dem: "Dere kommer alle til å falle fra og vende dere bort fra meg, for det står skrevet:

Jeg skal slå gjeteren, og sauene skal bli spredt.

Men etter at jeg er stått opp, skal jeg gå i forveien for dere til Galilea.»

Da sa Peter: "Om så alle vender seg bort fra deg – jeg gjør det ikke!" Jesus svarte: «Sannelig, jeg sier deg: Nå i natt, før hanen galer to ganger, skal du fornekte meg tre ganger.» Men Peter forsikret: "Om jeg så må dø med deg, vil jeg ikke fornekte deg!" Det samme sa de alle."

Og ganske riktig. Historien forteller at den feige Peter tre ganger nektet for at han kjente Jesus og var hans disippel. I evangeliet etter Markus, kapittel 14, versene 66-72 heter det:

"Imens var Peter nede på gårds-plassen. En av tjenestejentene hos øverstepresten kom forbi, og da hun fikk øye på Peter der han satt og varmet seg, så hun nøye på ham og sa: "Du var også med denne Jesus fra Nasaret." Men han nektet og sa: "Jeg fatter og begriper ikke hva du snakker om." Så gikk han ut i portrommet, og hanen gol. Men jenta fikk øye på ham og begynte igjen å si til dem som sto omkring: "Han er en av dem." Men han nektet på ny. Kort etter sa også de som sto der, til Peter: "Visst er du en av dem. Du er jo også galileer." Men han ga seg til å banne og sverge: "Jeg kjenner ikke denne mannen dere snakker om." I det samme gol hanen for annen gang. Da husket Peter det Jesus hadde sagt til ham: "Før hanen galer to ganger, skal du fornekte meg tre ganger." Og han brast i gråt."

Deretter ble Jesus dømt, pisket og korsfestet. Og han døde som følge av det. Dette skjedde langfredag.

Så ble han lagt i graven som hadde en stor stein foran åpningen.

Men den første dag i uken, tidlig om morgenen – dvs. søndag morgen – gikk Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome til graven for å salve Jesus. Da de kom fram til graven, så de at den store steinen var rullet bort, og de gikk inn i graven. Hva som videre skjedde, er beskrevet i evangeliet etter Markus, kapittel 16, versene 5-7:

"Da de kom inn i graven, så de en ung mann sitte på høyre side, kledd i en hvit, lang kjortel, og de ble forferdet. Men han sa til dem: "Vær ikke forferdet! Dere leter etter Jesus fra Nasaret, den korsfestede. Han er stått opp, han er ikke her. Se, der er stedet hvor de la ham! Men gå og si til disiplene hans og til Peter: 'Han går i forveien for dere til Galilea. Der skal dere få se ham, slik som han sa dere.'"

Her ser vi at kvinnene får i oppdrag å sende en spesiell hilsen nettopp til Peter, han som hadde sviktet Jesus så kraftig.

Dette vitner tydelig om at Jesus elsket Peter mest når han fortjente det minst, for da trengte han det mest.

Det er dette som beskriver innholdet i det vanskelige ordet "nåde".

Og denne nåden gjelder også deg og meg: Jesus elsker meg faktisk mest når jeg fortjener det minst, for da trenger jeg det mest!

LARS JOHNSEN

Bijpeletekste

Åejvie Jååvnam åabpa

Åejvie stoere guelien stilli Jååvnam njieledh. Jååvna golme biejjieh jñh golme jñjh guelien tjæjjesne lij. Jååvna Åajvan, jñtse Jupmielasse rohkeli. Jååvna jeehti:

Neavrosne Åajvan tjåarvoejim,
jñh Åejvie munnjien vaestiedi.
Datne mannem giengenles vaavlan,
mearoen duvvese,
straejmiej sijse hajkedi.
Gaajhkh dov stoere baaroech
mov åejjien bijjelen båaroejin.

Manne ussjedim:
Manne dov luvhtie njojrteme.
Im gåessie vielie galkh
dov aejlies teempelem vuejnedh?
Tjaetsie bæjjese mov tjovvese gabroeji,
mearoen vaevlie mannem lævtieji,
mov åejjie tjaetsie-raavrigujmie
giëbrellosti.

Våålese vaeriej maadtegidie våajoejim.
Eatnemen stoere okse
mov duekesne ihkuve aajkan gaptjelgi.
Mohte datne Åejvie, mov Jupmele,
mannem gaelmeste voelkehti.
Gosse mov gaarkh nåhkeminie,
Åejviem måjhtajim
jñh mov rohkelassh dutnjien
jñh dov aejlies teempelesse jaksin.
Dah giëh biëgkem jñh gåaroesvoetem
heevehtieh,
gieriesvoetem laahpeme.
Manne dutnjien laavloen gijhteleslaakan
sjieledem.

Dam maam manne dåajvoehtamme,
dam galkem darjodh.
Gorredimmie Åejvien luvhtie båata.

Dellie Åejvie gualan soptsesti, jñh guelie
Jååvnam gaadtan tjulli.

- Jååvna/Jona 2,1-11
- Jeatjah bijpeleteksth mahtah daesnie lohkedh: www.bibel.no
- Bijpeletekste jñh "Assjalommesh" juakaldahkesne jñh eah sinsitnide jearohks.

Lova Isabelle Lundberg: - Gierkieh eahtsam!

Gaektsie vytnesjæjjah vuesiehtimmiem "Gávtse Guovlluj" dorjeme. Dah edtjeh Saepmesne fealadidh, j̄ih áarjelsaemien nyjsenæjja Lova Isabelle Lundberg (Gällivare/Jokkmokk) aavodeminie.

– Manne joekoen geerjene juktie áadtjoem tj̄jhtje vytnesjæjjajgumie aktine árrodh! Luste vœjnedh guktie báetije jaepien sjædta, Lova Isabelle Lundberg jeahta.

GAEKTSIE VYTNESJÆJJAH

Prosjekten áejvie Nils Johan Labba, tj̄jhtje vytnesjæjjah bööreme satnine ektine vuesiehtimmiem darjodh. Dah edtjeh vytnesjidh j̄ih Saepmesne fealadidh j̄ih vuesiehtidh maam vytnesjamme. Dah vytnesjæjjah voestes æjkien Jåhkåmåhkkesne tjåanghkenin gosse maarhnah debpene lij. Gosse páaske, dellie Geavdageidnuse vuelkieh. Dan giesien vytnesjæjjah Markomeannose vuelkieh. Tjaktjen dellie Plassjese báetieh gosse «Raasten Rastah» heevehtibie.

IKTESH GIERKINE

Lova Isabelle Lundberg eadtjohke gierkine gáåre. Lova gellie boengeskumieh, veaskoeh j̄ih svætnoeh gierkine gáåreme. Altese fuelhkie j̄ih sl̄iekte Eajran s̄j̄tteste, dah iktesh gierkine gáåreme. Lova Isabelle sæjhta vœkide j̄ih aerpiemaahtoem vaarjelidh j̄ih nænnoestidh.

– Manne májhtam gosse mov voestes boengeskumiem gáaroejim. Voestegh dellie eelkim smaave aatine m̄isse meehtim mov tjoevtenjem gævnjasjidh. Nov amma hijven sj̄idti. Dan mænngan boengeskumine eelkim. Hijven gosse meehtim viehkien mietie gih̄tjedh. Hævvi mov tj̄id̄tjie mannem viehkiehti, j̄ih mov meata Agneta Andersson j̄ih aaj Krihke Rensberg viehkiehtigan. Dah munnjen

Lova Isabelle Lundberg tjaebpies gaeblehke-voessem gáåreme. Geerjene juktie gaektsie vytnesjæjjajgumie aktine barkedh, vuesiehtimmiem "Gávtse Guovlluj" darjodh.

vuesiehtin j̄ih b̄ihkedin guktie vyj̄jedh j̄ih laetjedh. Dellie ussedim manne edtjim gierkine gáarodh. Dan mænngan manne barre oktegh tjahkan gierkiejgumie nosseminie, numhtie j̄ijnjem liereme. Gellien æjkien báajhtede dorjeme, numhtie aelhkebe mubpien æjkien! Lova Isabelle soptseste.

USSJEDALLEMINIE

Lova Isabelle tuhtje dan luste ussedalledh guktie satne edtja mubpien æjkien gáarodh. Gosse álkene vaedtsiemie, dellie

ussjedeminie guktie gáarodh. Gosse gáatan báata, dellie dallah t̄jihkede gáåre. Dellie gierkine orre vœkiej j̄ih orre maalli mietie gáåre. Ij gáessie gan altese gaaltije náhkh!

– Vihkeles aaj liægkestidh j̄ih gáaroemistie ejehtalledh. Dellie sagke eadtjoehkábpoe gosse báastede gáaroemasse báata, Lova Isabelle buerkeste. Aavodeminie gosse áadtje vytnesjæjjajgumie aktine árrodh.

TEKSTE J̄IH GUVVIE: MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Sammendrag

Lova Isabelle Lundberg (Gällivare/Jokkmokk) har fått mulighetene til å delta på sløydutstillinger i Sapmi sammen med syv

andre sløydutøvere i prosjektet "Gávtse Guovlluj". Hun har sine røtter og slekt fra Idre. Hun ønsker å ivareta og videreutvikle

sin tradisjonsarv og er glad for å hafått denne muligheten til å reise rundt i Sapmie. Hun har perler som sitt favorittarbeid.